

УДК 330.111.66-043.86

Севастьянов Р.В., к.е.н., доцент
доцент кафедри економіка підприємства

Родіонова І.О.

Запорізька державна інженерна академія
rodionova524@mail.ru

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Севастьянов Р.В., Родіонова І.О. Актуальні проблеми забезпечення соціально-економічного розвитку. У статті досліджено основні соціально-економічні показники національного господарства України, проаналізовано їх динаміку та подано порівняльну характеристику, уточнено актуальні проблеми.

Севастьянов Р. В., Родионова И.А. Актуальные проблемы обеспечения социально-экономического развития. В статье исследованы основные социально-экономические показатели национального хозяйства Украины, проанализирована их динамика и представлена сравнительная характеристика, уточнены актуальные проблемы.

Sevastyanov R., Rodionova I. Actual problems of socio-economic development. In the article the basic socio-economic indicators of the national economy of Ukraine, and studied the dynamics of a comparative characterization, refined topical issues.

Постановка завдання. Метою статті є проведення порівняльної характеристики основних показників національного господарства України та розгляд основних соціально-економічних показників національного господарства України, аналіз їх динаміку.

Вступ. Соціально-економічний розвиток підприємства набуває особливого сенсу у період нарощування об'ємів випуску промислової продукції, яка має бути конкурентоспроможною. Беззаперечно, фінансову складову соціального розвитку підприємства забезпечують за рахунок діяльності працівників, тому вони є важливою умовою для функціонування як внутрішньої, так і зовнішньої складової підприємства. Промислове підприємство можна представити як відкриту соціально-економічну систему, яка складається з економічної та соціальної підсистеми. Економічна підсистема є матеріальною основою для розвитку соціальної, яка, в свою чергу, формує умови для досягнення цілей діяльності та розвитку підприємства.

Основний зміст. Від часу становлення незалежності Україна пережила багато реформ в усіх галузях. Метою ж будь-якої економічної реформи є створення певних відносин між підприємствами, а також всередині них. Розвиток двох згаданих аспектів перетворень означає, що підприємствам доводиться діяти в умовах невизначеності через постійні зміни у факторах впливу.

Розрив економічних зв'язків, який відбувся після розпаду радянського Союзу та утворення незалежних держав призвели до нестабільності в народному господарстві та зниження виробництва продукції певними галузями та підприємствами. Це було прогнозованим, оскільки підприємства України мали досить тісні господарські зв'язки з підприємствами інших республік. Особливо залежить Україна від постачання нафти і нафтопродуктів, природного газу, деревини, бавовни та ін.

Таблиця 1 – Основні соціально-економічні показники національного господарства України.

Показники	2009р	2010 р.	2011 р.	2012 р.	Відхилення 2010р. від 2009 р.	Відхилення 2011р. від 2010 р.	Відхилення 2012р. від 2011 р.
Валовий внутрішній продукт (у фактичних цінах), млн. грн.	913345	1082569	1302079	1408889	169224	219510	106810
Валовий внутрішній продукт у розрахунку на одну особу, грн.	19832	23600	28488	30901	3768	4888	2413
Обсяг реалізованої промислової продукції (робіт, послуг), млн. грн.	591965,4	792899	1008313	1014906,6	200933,6	215414	6593,6
Обсяг продукції сільського господарства, млн. грн.	153800	184940	265100	258270	31140	80160	-6830
Обсяг продукції будівництва, млн. грн.	37886,8	43174,9	60454,3	62280	5288,1	172794	1825,7
Експорт товарів, млн. дол. США	35602,9	46129,6	61950,2	63084,7	10526,7	15820,6	1134,5
Імпорт товарів, млн. дол. США	40417,9	54087,6	74714,4	76860,7	13669,7	20626,8	2146,3
Оборот роздрібної торгівлі, млн. грн.	442793,2	529883	674723	804330,8	87089,8	144840	129607,8
Середньомісячна заробітна плата одного працівника, номінальна, грн.	1877	2239	2598	3025	362	359	427
Заборгованість із виплати заробітної плати – всього, млн. грн.	1641	1218,1	1105,5	893,7	-422,9	112,6	-211,8
Кількість зареєстрованих безробітних на кінець періоду, тис. осіб	531,6	544,9	482,8	506,8	13,3	-62,1	24

*сформовано автором за даними державного комітету статистики за 2009-2012 роки

Значних змін зазнала продукція сільського господарства після стрімкого зростання у 2011 році на 80160 млн. грн., наступного ж року спостерігаємо зниження показників на 6830 млн. грн., ймовірно через недосконалість програми нового уряду.

Функціонування вітчизняних підприємств на ринку демонструє рівень їхнього пристосування до нових умов. Для керівників українських підприємств питання збуту виробленої продукції вийшло на перший план тому обсяг реалізованої промисловою продукції набирає хоча і незначних обертів і складає у 2012 році 6593,6 млн. грн. відповідно до попереднього, порівняно з проблемами постачання, які останнім часом є досить актуальними через нестачу оборотних коштів. Проте в більшості випадків сировину та матеріали на ринку можна придбати вільно, і все частіше рівень постачання визначається платоспроможністю підприємства. В своїй більшості керівники підприємств пов'язують труднощі постачання з нестачею коштів.

У системі національних рахунків передбачені індекси основних соціально-економічних показників, які вимірюються у відсотках до попереднього року. За допомогою індексів можна оцінити динаміку соціально-економічних процесів в Україні за кілька років, визначити темпи розвитку економіки, провести порівняльний аналіз тенденцій в економіці (табл. 2).

Таблиця 2 – Індекси основних соціально-економічних показників національного господарства України.*

Показники	2010р.	2011р.	2012р.	Відхилення 2011р. від 2010р.	Відхилення 2012р. від 2011р.
Валовий внутрішній продукт	118,53	120,28	108,2	1,75	-12,08
Валовий внутрішній продукт у розрахунку на одну особу	118,99	120,71	108,47	1,72	-12,24
Обсяг реалізованої промислової продукції (робіт, послуг)	133,94	127,17	100,65	-6,77	-26,52
Обсяг продукції сільського господарства	120,24	143,34	97,43	23,1	-45,91
Обсяг продукції будівництва	113,96	140,02	103,02	26,06	-37
Експорт товарів	129,57	134,3	101,83	4,73	-32,47
Імпорт товарів	133,82	138,14	102,87	4,32	-35,27
Оборот роздрібною торгівлі	119,67	127,33	119,21	7,66	-8,12
Середньомісячна заробітна плата одного працівника (номінальна)	119,29	116,03	116,44	-3,26	0,41
Заборгованість із виплати заробітної плати	74,23	90,76	80,84	16,53	-9,92
Кількість зареєстрованих безробітних на кінець періоду	102,5	88,6	104,97	-14,26	16,37

*сформовано автором за даними державного комітету статистики за 2009-2012 роки

Наведені дані свідчать про позитивні тенденції в національній економіці, активізацію виробництва, підвищення його ефективності, які спостерігались у

2011 році порівняно з попереднім роком, зараз же тенденції менш оптимістичні і данні статистики говорять самі за себе.

Більшість параметрів, що визначають рівень життєзабезпечення країни, відображають показники занепаду не те щоб порівняно з 2011 роком, та навіть з 2010 роком, тобто економіка нашої держави перебуває в черговій кризовій ситуації. Як бачимо, з наведених даних у таблиці 2 позитивним є тільки зменшення заборгованості із виплат заробітної плати, яка зменшилась на 9,92 %, але це мабуть пояснюється значним збільшенням кількості безробітних 16,37 % на кінець 2012 року.

Основною проблемою аналітики вважають зниження цін на метал, зерно та іншу продукцію і як наслідок - відбувається зменшення приросту експортних доходів. Навіть проведення чемпіонату з футболу не покращило показники в сфері роздрібної торгівлі, у 2010-2011 роки відхилення становить 144840 млн. грн., що в порівнянні з 2011-2012 роками складає 129607,8 млн. грн., але можна сподіватись, що завдяки гостинності українського народу в майбутньому ця ситуацію зміниться хоча б у сфері туризму.

Велика частина національного доходу витрачається на сплату імпорту, оскільки багато товарів не випускаються в нашій країні. Тому виникають сумніви у здатності України у 2013 році подолати значну залежність від зовнішніх країн, можливо причина у тому, що від 2000-го року структура промисловості не зазнавала змін, відколи економіка держави почала відновлюватися після спаду у 90-х роках. Тільки за рахунок зовнішніх позик країна підтримує платіжний баланс.

Як правило, зростання експортних доходів в Україні стимулює попит на імпорт (зокрема, на газ та інші енергоносії) рисунок 1, тому навіть сприятлива ситуація на експортних ринках здатна спровокувати погіршення платіжного балансу [2].

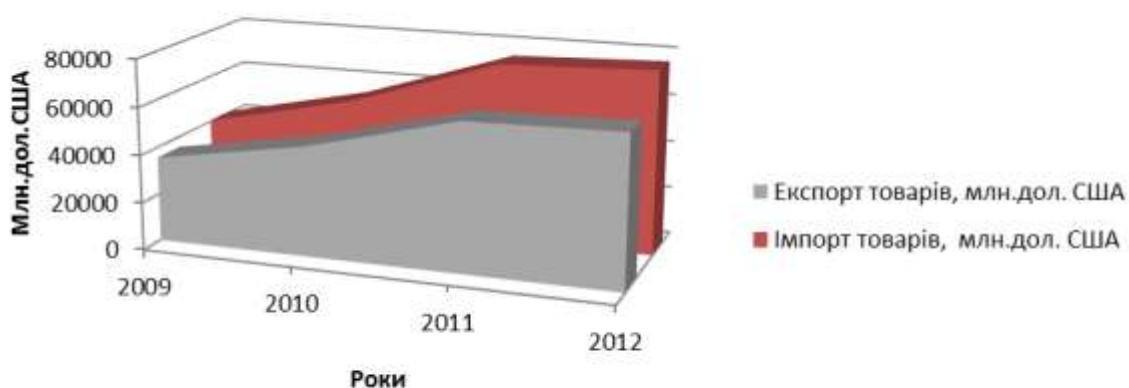

Рисунок 1 – Динаміка експорту та імпорту товарів і послуг в Україні за 2009-2012рр.

Проаналізувавши діаграму, доречно зауважити, що значний стрибок як експортних, так і імпорتنих операцій відбувся у 2011 році, можливо це стало наслідком впровадження нових програм уряду після виборів 2010 року. Так відхилення експортних операцій у 2011 році складає 15820,6 млн. дол. США порівняно з 2010 роком, а в імпорті 20626,8 млн. дол. США за ті ж роки. В 2012 році збереглася позитивна тенденція до збільшення експортно-імпорتنих операцій, але нажалі її темпи дещо знизилися порівняно з 2011 роком у 2012 році експорт складає 1134,5 млн. дол. США, імпорт - 2146,3млн.дол США.

Наступна актуальна проблема - це низька конкурентоспроможність вітчизняної продукції, що разом з енергоємністю експортних галузей посилює вразливість українських виробників. Для збільшення частки внутрішнього ринку у ВВП потрібно зацікавити населення, навіть з урахуванням низького рівня доходів, адже Україна має достатньо великий ринок збуту, який можна наповнити вітчизняними товарами, налагодивши їх виробництво всередині країни. Доволі сприятливі перспективи в окремих галузях та на зовнішніх ринках формують підґрунтя для орієнтації на європейські стандарти підприємств агропромислового комплексу, що в свою чергу сприяло б посиленню їхніх позицій і всередині країни. Інвестиційний попит в Україні на метал, автомобілі, обладнання, комплектуючі тощо здатен стимулювати розвиток відповідних галузей, що водночас буде сприяти зайнятості населення.

Головною проблемою залишається залучення іноземних інвестицій. На думку Шемчук А.М., висловлену одним з чинників, з допомогою яких можливим стає залучення прямих іноземних інвестицій, дедалі частіше стає високий рівень розвитку людського капіталу. Адже людський капітал – це сформований у результаті інвестицій певний запас здоров'я, знань, навичок, здібностей, мотивацій, який цілеспрямовано використовується у певній сфері суспільного виробництва, сприяє зростанню продуктивності праці. Розвиток людського капіталу та збільшення прямих іноземних інвестицій можуть підсилити одне одного та, відповідно, за рахунок цього відбувається підвищення кваліфікації працівників. Тут мова йде про набуття нових навичок та отримання спеціалізованої освіти для майбутнього персоналу транснаціональних компаній і підприємств [3]. Повністю поділяючи цю думку вважаємо доречним уточнити, що іноземні інвестиції як у виробництво, так і у людський капітал будуть можливі тільки тому випадку, якщо держава створить сприятливі умови для цього, також доречним є вивчення попиту на світовому ринку праці та виявлення «дефіцитних працівників», навчання їх за державні кошти, але обов'язковим при цьому буде підписання договору з майбутнім спеціалістом, щоб уникнути відтоку людського капіталу за кордон.

Можливо вирішенню всіх цих питань допоможе програма економічних реформ «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». Основними проблемами з точки зору держави є макроекономічна нестабільність, неефективна податкова система, високий рівень корупції, відсутність ефективних механізмів із залучення інвестицій, нерозвиненість механізмів державно-приватного партнерства. Метою, яку ставить перед собою

уряд у цій сфері, є поліпшення бізнес-клімату й створення сприятливих умов для надходження інвестицій і забезпечення економічного розвитку.

Програма економічних реформ України, розроблена на 2010-2014 роки, за якою уряд планує поліпшувати бізнес-клімат, залучати інвестиції, розвивати підприємства, складається з різних етапів. Основні положення цієї програми: створення єдиного органу із сприяння залучення інвестицій; підвищення привабливості бізнес-клімату за рахунок спрощення митних процедур; визнання технічних стандартів ЄС; узгодження системи контролю з якістю продовольчих продуктів з директивами ЄС; прийняття нових законів або внесення зміни до тих, що регулюють економічний розвиток.

Висновки. У роботі розглянуто актуальні проблеми соціально-економічного розвитку підприємства в сучасних умовах. У статті проведено порівняльну характеристику основних соціально-економічних показників на державному рівні. Для досягнення соціально-економічного розвитку необхідне проведення на державному рівні низки заходів у різних сферах. На нашу думку, основними завданнями державної політики повинно бути забезпечення розвитку прав і свобод людей та гідного рівня їхнього життя, обмеження процесів матеріального «розшарування» населення. В результаті дослідження основних показників соціально-економічного розвитку України встановлено, що ВВП зростає кожного року, але з різними темпами, так у 2011 році відбулося значне зростання 20,28 %, тоді, як у 2012 році лише на 8,2 %. В результаті дослідження було встановлено, що у 2011 році відбулося значне та позитивне змінення показників національного господарства України, але на жаль у 2012 році ця тенденція погіршилася.

Список літератури:

1. Державний комітет статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Лебінська Г.М., Венгер Є.І., Соловій С.Б. «Сучасні проблеми соціально-економічного розвитку України». [http:// www.nbuv.gov.ua](http://www.nbuv.gov.ua)
3. Шемчук А.М. Вплив прямого іноземного інвестування на рівень розвитку людського капіталу України. <http://intkonf.org>
4. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава,- програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки <http://rada.gov.ua/>

Ключові слова: економічний розвиток, соціальний розвиток, соціально-економічні показники, валовий внутрішній продукт, середньомісячна заробітна плата одного працівника.

Ключевые слова: экономическое развитие, социальное развитие, социально-экономические показатели, валовой внутренний продукт, среднемесячная заработная плата одного работника.

Key words: economic development, social development, social and economic indicators, gross domestic product, average wages per employee.

Надійшла до редакції 13.03.2013 р.